

Državni izpitni center

M 1 5 2 5 2 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 27. avgust 2015

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ prisila ♦ podrejanje zaradi negativnih sankcij 	
	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ oblast/avtoriteta ♦ sprejemanje zaradi upravičenosti/sprejetje je legitimno/prostovoljno podrejanje 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ tradicionalna oblast	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ podrejanje temelji na spoštovanju tradicije ♦ tradicija je sveta in nespremenljiva ♦ status je podedovan ♦ oblast je osebna ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	♦ sistem političnih institucij, ki izvajajo oblast	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ demokracija	
	1	♦ avtokracija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ državljani oblikujejo državno oblast, ♦ zagotovljene so politične pravice/voliilna pravica ♦ priznava se raznovrstnost interesov ♦ možnosti posrednega in neposrednega odločanja ... ALI tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ne priznava raznovrstnost družbenih interesov ♦ volitve so le obred/ritual ♦ ni možnosti izbire med kandidati različnih političnih strank/opcij ♦ prepoved političnega združevanja ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ konvencionalni	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	3	tri od: ♦ razmišljanja, da je politika umazana zadeva ♦ s politiko se ukvarjajo le sebični koristolovci ♦ nizko zaupanje v institucije (parlament, vlado ...) ♦ nezadovoljstvo z demokratično prakso ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	♦ Politичne stranke želijo priti na oblast, interesne skupine imajo namen vplivati na oblast/ne priti na oblast/razlika je v odnosu do oblasti.	

2. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ načrtno in sistematično izobraževanje ter vzgoja	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	♦ Odnose med učenci/dijaki/študenti ter učitelji določajo zapisane norme/predpisi, oboji jih morajo spoštovati, sicer sledijo sankcije.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	dve od: ♦ gospodarski razlogi ♦ nastanek in razvoj mest ♦ administrativne potrebe ♦ pobiranje davkov ♦ zapisovanje mitov ♦ religiozni obredi ...	
	1	♦ Ustrezno pojasnijo prvi razlog.	
	1	♦ Ustrezno pojasnijo drugi razlog.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ v 60-ih letih 20. stoletja/v 2. polovici 20. stoletja/po koncu 2. svetovne vojne	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	dve od: ♦ gospodarska rast ♦ tehnološke in družbene spremembe ♦ rast življenjskega standarda ...	
	2	♦ družbena pričakovanja: pospešena gospodarska rast, družbena enakost, demokratizacija družbe, razvoj individualnih sposobnosti	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ NE	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	2	♦ pozitivni vplivi: odprava nepismenosti, povečanje možnosti za družbeno mobilnost, razvoj ustvarjalnih zmogljivosti posameznika in družbe, višja kakovost življenja ...	
	2	♦ negativni vplivi: izobrazba kot nov dejavnik socialnega razlikovanja (razlike v dostopu do izobraževanja, šolska uspešnost, zaposlitvene možnosti), stopnja nezadovoljstva pri bolj izobraženih raste ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ razšolanje šole	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	2	♦ Šola omejuje svobodni razvoj posameznika, zaradi tehnološkega in družbenega razvoja je izgubila vlogo posredovalke znanja, nadomestili so jo množični mediji, znanje v šoli je predpisano ...	

3. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ neformalni družbeni nadzor	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	3	tri od: ♦ temelji na neformalnih normah in neformalnih sankcijah, ki niso vnaprej določene ♦ človek kot posameznik je hkrati v vlogi nadzorovalca in nadzorovanega ♦ zlasti v primarnih skupinah je pri sankcioniranju značilna čustvena komponenta ♦ poleg negativnih sankcij obstajajo pozitivne za zaželeno, pričakovano vedenje ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	2	♦ graja ♦ izguba ugleda ♦ posmeh ♦ zaničevanje	Za vse štiri navedene sankcije vira 1 2 točki, za dve ali tri 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	3	tri od: ♦ temelji na zapisanih, formalnih normah in formalnih sankcijah ♦ izvajajo ga za to določene institucije ♦ izvajalci ga opravljajo kot svojo poklicno, profesionalno dejavnost ♦ temelj formalnega nadzora je oblast oziroma moč ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ konfliktne teorije (lahko tudi marksistične)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	4	dve od: ♦ Pripadniki nižjih družbenih razredov so bolj nadzorovani, zato je med njimi odkritih več storilcev v primerjavi z višjimi družbenimi razredi. ♦ Neenak družbeni položaj poraja različne priložnosti za kriminalna dejanja, zato pripadniki različnih razredov lahko storijo različne vrste kriminalnih dejanj – nekatera so opaznejša in jih je lažje odkriti. ♦ Storilci z večjo družbeno močjo lažje prikrijejo svoja dejanja, onemogočajo preiskave ... ♦ Storilci iz višjih družbenih razredov si lahko privoščijo kakovostno pravno pomoč ...	Za vsako ustrezno in celovito predstavljeno utemeljitev 2 točki, skupaj 4 točke. Za pomanjkljivo ali napačno predstavljeni utemeljitvi ustrezno manj točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	4	dve od: <ul style="list-style-type: none">◆ viktimološke študije◆ samonaznaitvene študije◆ ugotavljanje strahu pred kriminaliteto	Za pravilno poimenovanje vsakega načina (metode) 1 točka, skupaj 2 točki. Za ustrezno kratko predstavitev navedenih načinov 1 točka, skupaj 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	2	ena od: <ul style="list-style-type: none">◆ Odklonskost utrjuje konformnost večine.◆ Odklonskost omogoča družbene spremembe.	Za celovito predstavitev ene od funkcij odklonskosti 2 točki, sicer ustrezno manj.

4. Delo in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	♦ Številne od teh zaposlitev prinašajo nižje dohodke, majhne možnosti napredovanja, manjšo socialno varnost, manj socialnih pravic ...	Za eksplicitno navedbo dveh značilnosti 2 točki.
	1	ena od: ♦ zaposlitev s skrajšanim delovnim časom ♦ delo po pogodbi ♦ delo na vpoklic ♦ priložnostno delo ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Zunajdelovni čas je čas, ko ljudem ni treba biti na delovnem mestu. Zapolnjen je z različnimi obveznostmi, ki jih moramo opraviti. ♦ Prosti čas je del zunajdelovnega časa, pri katerem je poudarek na svobodni izbiri dejavnosti.	Točkuje se navedba obveznosti oz. prosta izbira dejavnosti.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	3	♦ Zaposlitev je pomemben dejavnik, ki določa status človeka v modernih industrijskih družbah. Zaposlitev vpliva na ekonomsko stanje, družbeni ugled, družbeno moč, prinaša nekatere socialne pravice.	Za navedbo vseh elementov 3 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	♦ Odtujitev dela postane očitna s pojavom menjave in denarja kot sredstvom te menjave. Proizvodi postanejo blago na trgu, sredstvo za to, da se dobi denar. Delavec se do proizvoda lastnega dela obnaša kakor do tujega predmeta.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ opis frikcijske brezposelnosti	
	2	♦ opis strukturne brezposelnosti	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	♦ sindikati so množične organizacije zaposlenih	
	1	♦ delujejo zaradi ekonomske zaščite zaposlenih	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ kolektivna pogajanja	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ stavke	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.10	1	♦ C	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditev je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev subkulture ♦ razlogi za nastanek in obstoj subkultur ♦ multikulturalnost v sodobnem svetu ♦ povezanost s heterogenostjo družb ♦ povezanost z globalizacijo ♦ predstavitev dveh različnih subkultur ♦ analiza njunega odnosa do večinske kulture 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev relativne in absolutne revščine ♦ predstavitev dveh od teh treh teorij: <ul style="list-style-type: none"> – teorija (sub)kulture revščine – teorija situacijske prisile – teorija »začaranega kroga« ♦ primerjava predstavljenih teorij 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev globalizacije ♦ analiza različnih vidikov globalizacije (ekonomskega, kulturnega, političnega) ♦ pojasnjevanje vplivov globalizacije na vsakdanje življenje posameznika ♦ razlaga tveganj, ki jih prinaša globalizacija 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo individualizacijo odgovornosti za zdravje (poudarjanje zdravega življenjskega sloga, ki naj bi bil odvisen od izbire posameznikov, posameznic in s katerim naj bi pripomogli k lastnemu zdravju; posamezniki, posameznice so torej sami odgovorni za svoje zdravje). ♦ Pojasnijo družbene dejavnike in okoliščine, ki so pripomogle k takšni opredelitvi in usmerjenosti na področju zdravja (npr. neoliberalistična ekonomska politika, poleg tega pa tudi težave s financiranjem javnih zdravstvenih sistemov). ♦ Presojajo utemeljitve, ki podpirajo tezo o individualni odgovornosti za zdravje. ♦ Presojajo utemeljitve, s katerim podprejo trditve, da na zdravje vplivajo dejavniki in okoliščine, ki si jih posamezniki in posameznice ne morejo izbrati in/ali nanje vplivati (družbena neenakost, delovno okolje, ekološki dejavniki ...). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opozorijo na nekatere poglobitve trende, ki vplivajo na spreminjanje družinskega življenja (izgubljanje pomena predmodernih skupnosti/manj dogovorjenih porok ...). ♦ Možnost svobodne izbire partnerja, priznavanje pravic žensk ... povečevanje spolne svobode, priznavanje pravic otrok. ♦ Opozorijo na raznovrstnost družinskih oblik/ zakonska zveza izgublja status. ♦ Število razvez narašča. ♦ Povečuje se število enostarševskih in reorganiziranih družin. ♦ Predstavijo in primerjajo dve različni sociološki razlagi – funkcionalistični pogled/Parsons, kritiko P. in B. Berger, sodobni marksistični pogledi, feministični pogledi ... 	

Skupno število točk IP 2: 40